

**ARISTOKRAT S POVEŠŤOU LIBERÁLA.
NIEKOĽKO POZNÁMOK K ŽIVOTU GRÓFA JÁNA NEPOMUKA
WILCZEKA (1837–1922)**

DANIEL HUPKO – IVANA JANÁČKOVÁ

The aim of this study is to describe the life of Jan Nepomuk Wilczek, both in the aspects of his socio-political status and his role in the cultural and scientific circles of aristocratic society in the second half of the 19th century.

Key words: 19th century; European aristocrat; science; culture; polar expedition; philanthropist.

Gróf Ján Nepomuk Wilczek, ktorého život je predmetom tejto štúdie, patrí k najpozoruhodnejším osobnostiam viedenského spoločenského a kultúrneho života druhej polovice 19. storočia. Wilczekova mnohostranná osobnosť sa odrážala v šírke a rôznorodosti jeho postojov, záujmov a v neposlednom rade i v tom, ako ho vnímali jeho súčasníci. Na grófa Wilczeka možno nazerat' z viacerých uhlov pohľadu – ako na aristokrata, úspešného podnikateľa, dvorského hodnostára, člena ríšskej rady či manžela a otca. Napriek pomerne bohatej pozornosti, ktorej sa mu v súvislosti s jeho podnikateľskou a mecénskou činnosťou dostalo v nedávnej minulosti najmä zásluhou Aleša Zářického,¹ nie je Wilczekov život dosiaľ komplexne prebádaný a nevznikla zatiaľ ani žiadna knižná práca, ktorá by monograficky zhrnula životné osudy tohto pozoruhodného muža. Predkladaná štúdia pri súčasnom stave výskumu ešte nemôže podať syntetizujúci pohľad na jeho bohatý život. Obmedzujeme sa preto na načrtnutie niekoľkých obrazov z Wilczekovho života a uvedenie ich do širších súvislostí a historického kontextu. Na rozdiel od dosiaľ publikovaných prác sa zameriavame predovšetkým na rodinné zázemie, súkromný život a pôsobenie na viedenskom dvore. V prípade niektorých nuáns osobnosti Jána Nepomuka Wilczeka nebolo možné obísť i niektoré z už prebádaných oblastí jeho osobnosti. Sumarizujeme ich vždy však v záujme kohézie výkladu. I napriek tomu je táto štúdia iba súhrnom niekoľkých poznámok k životu Jána Nepomuka Wilczeka, ktoré môžu poslúžiť ako východiská špecializovaných výskumov v budúcnosti.

¹ Najzásadnejšími prácami k životu grófa Jána Nepomuka Wilczeka sú práce historika Aleša Zářického, pôsobiaceho na Ostravskej univerzite v Ostrave. Za všetky pozri: ZÁŘICKÝ, A.: *Krátký pohled do zákulisí moderního podnikání hraběcího rodu Wilczeků*. In: BRŇOVJÁK, J. – ZÁŘICKÝ, A. (edd.): *Šlechtic podnikatelem – podnikatel šlechticem. Šlechta a podnikání v českých zemích v 18.–19. století*. Ostrava 2008, s. 93–102; ZÁŘICKÝ, A.: *Rothschildové a tí druzí aneb Dějiny velkopodnikání v Rakouském Slezsku před první světovou válkou*. Ostrava 2005, s. 37–44 alebo ŠŮSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 378–388. Opomenúť nemožno ani Alešom Zářickým vypracované životopisné heslo, venované Jánovi Nepomukovi Wilczekovi v: Myška, M. et al.: *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny 20. století*. Ostrava 2003, s. 505–506.

Rodinné zázemie v orientačnej rodine

Ján Nepomuk Wilczek bol štvrtým potomkov a jediným synom grófa Stanislava Wilczeka (1792–1847) a barónky Gabriely, rod. Reischachovej (1802–1900).² Jeho otec Stanislav bol c. k. komorníkom.³ Na rozdiel od väčšiny aristokratov, ktorí boli iba titulárnymi komorníkmi, bol Stanislav Wilczek 17. februára 1817 menovaný cisárom Františkom I. za skutočného komorníka.⁴ Stalo sa tak iba dva mesiace po dovŕšení veku 24 rokov ako jednej z podmienok zisku tejto hodnosti,⁵ čo nebolo samozrejmosťou ani o viac ako polstoročie neskôr.⁶ Stanislav však mal na panovníckom dvore vplyvného patróna, ktorým bol gróf Ján Jozef Wilczek (1738–1819), vtedajšia hlava mladšej vetvy rodu, prvostupňový bratanec Stanislavovho otca, ktorý v rokoch 1811–1819 zastával post najvyššieho maršala dvora a spravoval právne záležitosti panovníckeho dvora.⁷ Predpokladom výkonu tejto funkcie boli grófsky pôvod a právnické vzdelanie. Do konca 18. storočia najvyšší maršal dvora disponoval aj súdnou právomocou nad zamestnancami dvora, čo bolo v súlade s princípom neverejnosti dvorských záležitostí. Neskôr, v období vlády Františka Jozefa I., sa stal exkluzívnou súdnou inštanciou pre členov panovníckej rodiny.⁸

Skutoční komorníci mali prístup k dvoru a medzi ich povinnosti patrila účasť na všetkých dvorských slávnostiach, pri ktorých tvorili čestný sprievod panovníka.⁹ Výkon tejto funkcie predpokladal Stanislavovu dlhodobejšiu prítomnosť na viedenskom dvore. Nemusel však bývať priamo v Hofburgu, keďže na bývanie mohol využívať otcovský palác na Herrengasse 5, v ulici bezprostredne susediacej s viedenským Hradom. Wilczekovský rodový palác v hlavnom meste monarchie podľa súdobej literatúry slúžil ako hlavné sídlo a ako obvyklé miesto pobytu už jeho otcovi.¹⁰ Túto výhodu Stanislav Wilczek v mladosti využil dokonale – svedectvom o jeho bohatom spoločenskom živote vo Viedni, počas ktorého sa pohyboval v najurodzenejšej dvorskej spoločnosti a touto cestou získaval cenné spoločenské kontakty, sú denníky jeho dobrého priateľa baróna Jozefa Karola Eichendorffa (1787–1858).¹¹

Práve na viedenskom dvore sa mohol Stanislav po prvý raz stretnúť so svojou budúcou manželkou – jej otec, barón Júda Tadeáš (II.) Reischach (1776–1839) totiž v roku 1817, keď bol Stanislav vymenovaný za komorníka, pôsobil na cisárskom dvore ako komorník arcivojvodu Ludovíta (1784–1864), mladšieho brata cisára Františka I. (II.) a neskoršieho predsedu štátnej konferencie.¹² Od roku 1815, keď bol povýšený do hodnosti generálmajora, sa stal arcivo-

² Wilczek. Dostupné z: <http://www.patricus.info/Rodokmeny/Wilczek.txt> [Cit. 7. 7. 2014].

³ SCHIWY, G.: *Eichendorff. Der Dichter in seiner Zeit. Eine Biographie*. München 2007, s. 316.

⁴ Porovnaj: STIBOR, J.: *Vlček z Dobré Zemice*. In: MYŠKA, M. et al.: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 9 (21). Ostrava 2006, s. 139 a *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthums. I. Theil*. Wien 1818, s. 83.

⁵ Viac pozri: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 30–31.

⁶ Napr. gróf Jozef Pálffy (1853–1920) sa komorníkom stal v roku 1881 ako dvadsaťsedemročný, čo jeho súčasníci hodnotili ako veľmi skoré získanie tejto prestížnej hodnosti. Jozefov vzdialený bratanec gróf Vojtech Pálffy (1858–1924) sa komorníkom stal v roku 1888 ako takmer tridsaťročný. Podrobnejšie pozri: HUPKO, D.: *Biografické poznámky k osobnosti Jozefa Pálffyho (1853–1920)*. Zborník múzea vo Svätom Antone 20, 2012, s. 162–163 a 169, pozn. č. 47.

⁷ STROBL, E.: *Das Obersthofmarschallamt Sr. k. u. k. Apostol. Majestät*. Innsbruck 1908, s. 175.

⁸ Podrobnejšie pozri: WINKELHOFER, M.: *Der Alltag des Kaisers. Franz Joseph und sein Hof*. Innsbruck; Wien 2010, s. 72–73.

⁹ ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 30.

¹⁰ *Allgemeines genealogisches und Staats-Handbuch. LXIV. Jahrgang 1811. Erster Band*. Frankfurt am Main 1811, s. 900.

¹¹ Pozri: EICHENDORFF, J.: *Werke. Band IV: Nachlese der Gedichte. Erzählerische und dramatische Fragmente. Tagebücher 1798–1815*. Ed. Jost Perfaehl. München 1980, s. 686–687, 693, 695–696, 700.

¹² *Hof- und Staats-Schematismus des österreichischen Kaiserthums. I. Theil*. Wien 1817, s. 181.

juvodovým generálnym adjutantom a o pätnásť rokov neskôr, v roku 1830, po zisku hodnosti poľného podmaršala, bol barón Reischach vymenovaný za jeho najvyššieho dvormajstra.¹³

Na druhej strane možno však Gabrielu zaradiť i do širšieho okruhu aristokratov, spriazneného na základe príbuzenského puta s rodmi Liechtensteinovcov a Dietrichsteinovcov, s ktorými boli príbuzensky prepojení i Wilczekovci. Barón Júda Tadeáš (II.) Reischach, Gabrielin otec a grófka Jozefína Harrachová (1748–1783), prvá manželka Stanislavovho otca Františka Jozefa Wilczeka (1748–1834) a Stanislavova nevlastná matka, mali spoločného strýka, ktorým bol gróf František Karol z Dietrichsteinu (1731–1813), ženatý so Šarlotou, rod. Reischachovou (1741–1782).¹⁴ Preto je možné, že budúci manželia Stanislav Wilczek a Gabriela Reischachová sa poznali už skôr, hoci medzi nimi nebolo priame príbuzenské puto.

Gabriela, jediná dcéra baróna Reischacha, sa manželkou Stanislava Wilczeka stala 25. júna 1822 vo Viedni.¹⁵ Manželstvo tak uzatvorili príslušníci dvoch rodov, ktoré boli tradičnou súčasťou aristokratickej spoločnosti habsburskej monarchie.¹⁶ Potvrďovala to ich príslušnosť k prvej spoločnosti, navonok vyjadrená Stanislavovou hodnosťou komorníka a Gabrieliným členstvom v prestížnom Rade Hviezdového kríža, do ktorého bola prijatá už ako vydatá žena 3. mája 1823 na sviatok Nájdenia svätého Kríža, ktorý bol jednou z dvoch radových slávností.¹⁷ Tento rad bol, rovnako ako Rád Zlatého rúna, dynastickým radom habsburského rodu a v priebehu stáročí sa stal ženským náprotivkom hodnosti komorníka udeľovanej výlučne mužom.¹⁸

Stanislav Wilczek sobášom s Gabrielou upevnil i svoje postavenie na viedenskom dvore. Prostredníctvom svojich troch švagrov, bratov svojej manželky, získal vynikajúce kontakty. I oni si totiž, obdobne ako ich otec, vybuodovali úspešnú kariéru v cisárskych službách: Karol Reischach (1805–1874) bol skutočným tajným radcom a členom dvorského štábu arcivojvodu Františka Karola (1802–1878), otca neskoršieho cisára Františka Jozefa I.,¹⁹ Žigmund Reischach (1809–1878) bol vynikajúcim vojakom, ktorý sa v službách Habsburgovcov zúčastnil mnohých bitiek – v roku 1843 bol povýšený na generálmajora a o desať rokov neskôr na poľného podmaršala;²⁰ najmladší Ladislav (1811–1878) bol komorníkom arcivojvodu Ľudovíta, na dvore ktorého slúžil už jeho otec.²¹

Z manželstva Stanislava a Gabriely Wilczekovcov sa narodilo päť detí: štyri dcéry a jediný syn. Predčasný skon grófa Stanislava Wilczeka ohrozil nielen rozsiahly majetkový komplex,

¹³ Porovnaj: WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisethums Oesterreich. XXV. Theil. Rasner – Rhederer*. Wien 1873, s. 243 a SCHMIDT-BRENTANO, A.: *Kaiserliche und k. k. Generale (1618–1815)*. [Wien] 2006, s. 80. Dostupné z: <http://www.historie.hranet.cz/heraldika/pdf/schmidt-brentano2006.pdf> [Cit. 7. 7. 2014].

¹⁴ František Karol z Dietrichsteinu bol zakladateľom mladšej, grófskej línie Dietrichstein-Proskau. Viac pozri: ŠVARÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, R.: *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století*. Praha 2007, s. 222–223 a 350 a ŽUPANIČ, J. – STELLNER, František. *Encyklopedie knížecích rodů zemi Koruny české*. Praha 2001, s. 75.

¹⁵ STIBOR, J.: *Vlček z Dobré Zemice*. In: Myška, M. et al.: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 9 (21). Ostrava 2006, s. 139.

¹⁶ GODSEY Jr., W.: *Quarterings and Kinship: The Social Composition of the Habsburg Aristocracy in the Dualist Era*. *The Journal of Modern History* 71, 1999, č. 1, s. 101 a 104.

¹⁷ *Oesterreichischer Beobachter*, 18. 7. 1823 (č. 199), s. 908.

¹⁸ Podrobnejšie k dejinám a významu radu pozri: GRAUS, I.: *Dámske rady a dekorácie*. *Slovenská archivistika* 65, 2010, č. 1, s. 60–61; ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 244–245 alebo LOBKOWICZ, F.: *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha 1999, s. 139.

¹⁹ Pozri: WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisethums Oesterreich. XXV. Theil. Rasner – Rhederer*. Wien 1873, s. 243 a KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 129.

²⁰ Podrobne k jeho pôsobeniu v armáde pozri: WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisethums Oesterreich. XXV. Theil. Rasner – Rhederer*. Wien 1873, s. 240–241.

²¹ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 8.

ktorý Stanislav Wilczek spravoval,²² ale i pokračovanie staršej vetvy rodu v mužskej línii. Jediný Stanislavov syn sa po jeho smrti stal i jediným mužským potomkom celej staršej vetvy rodu.²³ V čase Stanislavovej smrti boli tri z jeho štyroch dcér ešte slobodné. Okrem najmladšej Márie Alojzie (1841–1853), ktorá zomrela v detskom veku, sa všetky sestry Jána Nepomuka Wilczeka vydali do popredných aristokratických rodín. Okrem toho, že boli vynikajúcou partiou z hľadiska urodzenosti, zanedbateľné nebolo ani ich veno, keďže boli členkami jednej z najbohatších podnikateľských rodín.²⁴

Poručníkom Gabrieliných nezaopatrených detí – troch dcér a jediného syna Jána Nepomuka, otcovho univerzálneho dediča – sa stal gróf Fridrich Ján Wilczek (1790–1861), hlava mladšej vetvy rodu, ktorý v tom čase zastával post prezidenta Ústredného účtovného direktória,²⁵ vzdialený strýko Gabrieliných detí. Fridrich Ján Wilczek držal v rukách pevne správu banského impéria svojho zverenca. Inak to však bolo v oblasti výchovy Stanislavových detí, najmä jeho syna Jána Nepomuka. V tejto oblasti sa prejavila energická osobnosť čerstvej vdovy, grófkgy Gabriely Wilczekovej, rod. Reischachovej. Vo svojich memoároch Ján Nepomuk Wilczek uvádza, že Gabriela Wilczeková Fridrichovi Jánovi jeho úlohu poručníka v žiadnom prípade neľahčovala a svoju pozíciu matky využívala na presadzovanie vlastných predstáv o výchove.²⁶ Bola to totiž práve ona, ktorá ako matka s deťmi trávila väčšinu času.

Vďaka prísnej matke Ján Nepomuk Wilczek v detstve neprichádzal často do kontaktu s inými ľuďmi než z okruhu svojich najbližších príbuzných. Najčastejšími hosťami vo wilczekovskom dome boli Jánovi už spomínaní traja slobodní strýkovia z matkinej strany – Karol, Žigmund a Ladislav Reischachovci²⁷ a jeho tri vydaté sestry: grófkga Mária Eleonóra Abensperg-Traunová (1825–1850), ktorá však veľmi skoro zomrela – už v roku 1850, grófkga Mária Goëšová (1823–1898) a grófkga Paulína Pálffyová (1829–1894).²⁸ Matka bola výraznou osobnosťou, vo svojej rodine požívajúcou pevnú autoritu, ktorej sa nebolo možné priečiť.²⁹ Silná pozícia, ktorej sa v rodina Gabriela tešila, otvára i možnosť, že Gabriela mohla byť spoluporučnicou svojich detí, hoci priame dôkazy však zatiaľ k dispozícii nemáme.³⁰

Gabrielino významné slovo v rodine dokazuje i jej jednoznačne odmietavý postoj ku grófkge Lujze Almássyovej, rod. Wilczekovej (1800–1876) z mladšej vetvy rodu, ktorá bola prvo-

²² Podrobnejšie pozri: ZÁŘICKÝ, A.: *Rothschildové a ti druzí aneb Dějiny velkopodnikání v Rakouském Slezsku před první světovou válkou*. Ostrava 2005, s. 37–44.

²³ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. LVI. Theil. Wiedemann – Windisch*. Wien 1888, s. 118.

²⁴ HUPKO, D.: *Rodina ako garancia udržania sociálneho statusu aristokracie v druhej polovici 19. storočia. Pokus o náčrt na príklade Lucie Wilczekovej (1862–1958)*. In: Kováč, D. a kol.: *Sondy do slovenských dejín v dlhom 19. storočí*. Bratislava 2013, s. 243.

²⁵ Tento post zastával v rokoch 1840–1860. Pozri napr.: KOWALSKÁ, E.: *250 rokov štátnej kontroly na území Slovenska*. Bratislava [2011], s. 15.

²⁶ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 7. ²⁷ Tamže, s. 8.

²⁸ STIBOR, J.: *Vlček z Dobré Zemice*. In: Myška, M. et al.: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy. Nová řada, sešit 9 (21)*. Ostrava 2006, s. 139.

²⁹ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 5–6.

³⁰ Prednostne sa podľa ustanovení Občianskeho zákonníka z roku 1811 poručníkom nezaopatreného potomstva stával starý otec detí z otcovej strany. V prípade, ak by súd priznal poručníctvo matke neplnoletých detí, musel byť zároveň ustanovený mužský spoluporučník. Toho súd určoval buď podľa poslednej vôle zosnulého otca alebo podľa odporúčania vdovy. Pozri: PALATOVÁ, K. – KRAUSOVÁ, V. – HAVELKOVÁ, T.: *Žena pohľadom právnych noriem habsburské ríše druhej poloviny 19. storočia*. In: Čadková, K. – Lenderová, M. – Strániková, J. (edd.): *Dějiny žen aneb Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie*. Pardubice 2006, s. 505.

stupňovou sesternicou Fridricha Jána Wilczeka. Gabriela k nej prechovávala hlboké nesympatie pre jej frivolnosť a veselosť. To bol hlavný dôvod, prečo do jej domu prichádzala iba veľmi zriedka a bola vždy iba trpenou návštevou. Na druhej strane ale Ján Nepomuk Wilczek ľutoval, že k nim nechodila často – najmä preto, že dokázala spoločnosť zabávať svojimi bohatými zážitkami z mladosti. Jedným z nich bol príbeh, keď hneď na svojom prvom plese, na ktorom bola uvedená do spoločnosti, sa jej počas Viedenského kongresu v roku 1815 dostalo tej cti, že ako jediná z prítomných kontes smela tancovať s cárom Alexandrom I. (1777–1825).³¹

Iné kontakty Jána Nepomuka s členmi mladšej vetvy rodu nemáme pramenne doložené – stretávali sa zriedka alebo vôbec.³² Jedinými z členmi mladšej vetvy rodu, samozrejme okrem Fridricha Jána Wilczeka, ktorých Wilczek spomína vo svojich pamätiach, sú Henrich Wilhelm (II.) Wilczek (1819–1884),³³ syn Fridricha Jána a jeho vnuk Henrich Wilhelm (III.) (1873–1944),³⁴ o oboch však hovorí neutrálne a bez akéhokoľvek naznačenia bližšieho vzťahu k nim. Odstup od mladšej línie je o to zvláštnejší, že prvostupňový bratanec Jána Nepomuka Wilczeka, gróf Henrich des Enffans d’Avernas (1814–1901), mal za manželku postupne dve sestry Henricha Wilhelma (II.) Wilczeka.³⁵ Pramene, ktoré by priniesli viac svetla do vzťahov medzi staršou a mladšou vetvou wilczekovského rodu v druhej polovici 19. storočia k dispozícii nemáme. Pomerne veľkú geografickú vzdialenosť medzi staršou vetvou, usídlenou v rakúskej časti ríše, a mladšou vetvou, žijúcou v Horných Semerovciach v uhorskej časti monarchie, nemožno považovať za dôvod odstupe medzi vetvami – veď aristokrati boli ochotní precestovať oveľa väčšie vzdialenosti. Ako jediné vysvetlenie sa zdá skutočnosť, že príbuzenská vzdialenosť bola v druhej polovici 19. storočia tak veľká a osudy oboch vetiev tak rozdielne, že rozvíjanie príbuzenských kontaktov nemalo prirodzenú platformu. S najväčšou pravdepodobnosťou tejto situácii nepomohlo ani odmietavé stanovisko Gabriely Wilczekovej k uhorským príbuzným jej manžela, ktorých ona – hoci pôvodom „iba“ z barónskej rodiny,³⁶ ale výchovou a zmýšľaním aristokratka³⁷ – nepovažovala za dostatočne urodzených.

Aristokratická výchova

Rodinné pomery predurčili Jána Nepomuka Wilczeka k zisku vynikajúceho vzdelania a zaujati jeho pôvodu zodpovedajúcej spoločenskej pozície. Hoci nie je na základe autentických

³¹ Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 401–402.

³² HUPKO, D.: *Rodina ako garancia udržania sociálneho statusu aristokracie v druhej polovici 19. storočia. Pokus o náčrt na príklade Lucie Wilczekovej (1862–1958)*. In: Kováč, D. a kol.: *Sondy do slovenských dejín v dlhom 19. storočí*. Bratislava 2013, s. 238.

³³ S ním sa Ján Nepomuk Wilczek stretol v polovici päťdesiatych rokov 19. storočia v kaštieli v Horných Semerovciach. Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 410.

³⁴ Jeho spomína iba v širšom kontexte ako sprostredkovateľa informácie z dejín rodu. Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 21–22, pozn. č. 1.

³⁵ WIESFLECKER, P.: „*Dat virtus in armis.*“ *Aus der Geschichte der Grafen des Enffans d’Avernas*. Hengist-Magazin, 2004, č. 4, s. 24.

³⁶ Baróni boli k vyššej šľachte priradení cisárskym výnosom až na sklonku sedemdesiatych rokov 19. storočia: v roku 1877, resp. 1879. Porovnaj: BEZECNÝ, Z.: *Příliš uzavřená společnost. Orličtí Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století*. České Budějovice 2005, s. 24 a STEKL, H.: *Zwischen Machtverlust und Selbstbehauptung. Österreichisches Hocharistokratie vom 18. bis 20. Jahrhundert*. In: Wehler, H.-U. (ed.): *Europäischer Adel 1750–1950*. Göttingen 1990, s. 146.

³⁷ Sám Ján Nepomuk Wilczek ju charakterizoval ako „ženu bez pýchy, ale s prebytkom aristokratickej krvi.“ Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 5.

prameňov možné vytvoriť si obraz o obsahu jeho vzdelávaní, netreba pochybovať, že ako budúci pokračovateľ rodu a dedič rozsiahleho majetku získal dôkladné vzdelanie. Constant von Wurzbach zdôrazňuje Wilczekove prirodzené vlohy a obdivuhodnú duchapřítomnosť, ktoré sa prejavili už v ranom veku a ovplyvnili nasmerovanie jeho výchovy.³⁸ Výstižne charakter jeho vzdelania vystihli v najnovšej štúdií venovanej Wilczekovmu životu Hana Šústková a Aleš Zářický, ktorí ho nazvali talentovaným autodidaktom.³⁹

Charakter jeho výchovy vychádzal z dobového pohľadu na vzdelanie šľachtického potomstva – jednoznačne bolo uprednostňované domáce vzdelávanie, ktoré malo v šľachtických rodinách stáročnú tradíciu. Výuka prebiehala v bilingválnom nemecko-francúzskom duchu a k dokonalejšiemu zvládnutiu týchto jazykov v niektorých rodinách pristupovala i taliančina a čoraz populárnejšia angličtina.⁴⁰ Predmetom vyučovania boli predmety, ktoré mali mladému aristokratovi poskytnúť všeobecný prehľad, vycibriť jeho umelecký vkus, prehĺbiť jeho prípadné umelecké sklony a športovaním podporiť a rozvinúť jeho pohybové schopnosti, dokonale ho jazykovo pripraviť na život a v prípade prvorođených synov ako dedičov rodového majetku i oboznámiť s hospodárskymi a ekonomickými vedami. Vzdelanie prebiehalo formou privátneho štúdia a mladí aristokrati museli každý polrok skladať skúšky na gymnázium, ktorými potvrdzovali nadobudnuté znalosti.⁴¹

Po ukončení stredoškolských štúdií mladý gróf Wilczek v roku 1855 absolvoval študijnú cestu do Francúzska, ktorú podnikol na želanie svojej matky a svojho poručníka Fridricha Jána Wilczeka.⁴² Hoci sám Wilczek túto cestu nazýva študijnou, v jej podstate išlo o gavaliersku cestu, ktorá i v prvej polovici 19. storočia ešte stále tvorila neodmysliteľnú súčasť šľachtickej výchovy.⁴³ Na prelome 18. a 19. storočia sa súčasťou gavalierskej cesty stal motív potešenia a obdivu: cesty začali byť kratšie – vzdialenostne i dĺžkou samotného pobytu – a ich výchovno-vzdelávací aspekt ustúpil do úzadia v prospech vizuálneho zážitku z cesty. Vplyvom romantického pohľadu na svet sa objektom záujmu popri architektonických a umeleckých dielach stala krajina a prírodná scenéria.⁴⁴ Šľachtic, ktorý takúto cestu absolvoval, získal skúsenosti, ktoré ovplyvnili jeho životný štýl i myslenie.⁴⁵ V prípade Jána Nepomuka Wilczeka súvisel výber cieľa cesty isto s presvedčením jeho matky Gabriely Wilczekovej, ktorá Francúzsko považovala

³⁸ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. LVI. Theil. Wiedemann – Windisch.* Wien 1888, s. 118.

³⁹ ŠÚSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek.* In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe.* Praha 2010, s. 379.

⁴⁰ LENDEROVÁ, M. – RÝDL, K.: *Radosné dětství? Dítě v Čechách 19. století.* Praha; Litomyšl 2006, s. 188–189.

⁴¹ Analógie obsahu výchovno-vzdelávacieho plánu možno nájsť v životopisoch iných aristokratov, spravidla však z dôvodu nedostatku prameňov obsahujú iba všeobecné konštatovania a hodnotenia. Pozri napr.: OUBRECHTOVÁ, M.: *Na děčinském zámku. Dospívání Františka Thuna (1809–1826).* Zpravodaj Historického klubu 19, 2008, č. 1–2, s. 24–46; TOMÁŠEK, L.: *Karel III. Schwarzenberg. K politické činnosti šlechty v šedesátých letech 19. století.* Jihočeský sborník historický 63, 1994, s. 101; BEZECNÝ, Zdeněk. *Dětství, mládí a výchova Karla IV. ze Schwarzenbergu.* In: Jiránek, T. – Kubeš, J. (edd.): *Dítě a dětství napříč staletími.* Pardubice 2002, s. 67–72; WAKOUNIG, M.: *Franz de Paula von und zu Liechtenstein.* In: Skřivan Sr., A. – Suppan, A. (edd.): *Prague Papers on History of International Relations.* Praha 2007, s. 135–136; UHLÍŘ, D.: *Slezský šlechtic Felix Lichnovský. Poslední láska kněžny Zaháňské.* Praha – Litomyšl 2009, s. 29–35 alebo GALANDAUER, J.: *František kníže Thun. Místodržící České království.* Praha – Litomyšl 2007, s. 12–17.

⁴² KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben.* Graz 1933, s. 27.

⁴³ ŠVARŤČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, R.: *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffové-Pouilly v 19. století.* Praha 2007, s. 136.

⁴⁴ CHORVÁT, I.: *Cestovanie a turizmus v zrkadle času.* Banská Bystrica 2007, s. 43.

⁴⁵ BEZECNÝ, Z.: *Příliš uzavřená společnost. Orliční Schwarzenbergové a šlechtická společnost v Čechách v druhé polovině 19. a na počátku 20. století.* České Budějovice 2005, s. 104.

za kolísku aristokratickej kultúry a nenávidela revolúciu a všetky pokrokové myšlienky, ktoré priniesla.⁴⁶ Obdobnú gavaliersku cestu, ktorá bola zavŕšením vzdelávania mladého aristokrata, avšak o dve desaťročia neskôr, absolvoval napr. i gróf Vojtech Pálffy (1858–1924) z červenokamenskej línie staršej vetvy rodu, ktorý za týmto účelom precestoval tie isté krajiny, čo Ján Nepomuk Wilczek – Taliansko, Francúzsko, Nemecko – a navyše k nim pridal ešte Švajčiarsko.⁴⁷

Gavalierska cesta mladého Jána Nepomuka Wilczeka, na ktorej ho sprevádzal jeho učiteľ francúzštiny abbé Guérin, sa začala cestou do Benátok za strýkom Žigmundom Reischachom, ktorý tam v tom čase pobýval so svojou vojenskou jednotkou. Z Benátok čiastočne vlakom a čiastočne omnibusom – keďže železnica nebola ešte úplne dokončená – cestovali do Milána, odtiaľ do Novary a následne loďou do Marseille a cez Cette a Bayonne do Biaritzu na pobreží Biskajského zálivu, kde cestovatelia pobudli šesť týždňov a odkiaľ podnikli exkurziu do Španielska. Cesta pokračovala cez Bordeaux a Tours do francúzskeho hlavného mesta, kde navštívili niektoré rodiny, v ktorých predtým Guérin pôsobil ako vychovávateľ. Urodzenému cestovateľovi sa pošťastilo dvakrát – počas vychádzky a potom ešte raz počas vojenskej prehliadky – zazrieť i cisára Napoleona III. (1808–1873) s manželkou Eugéniou (1826–1920). Najmä vtedajšia francúzska cisárovná na mladého Wilczeka už vtedy urobila veľký dojem.⁴⁸ Z Paríža na pokyn brata svojho švagra, grófa Huga Abesperg-Trauna (1828–1904), ktorý vtedy zastával post legačného sekretára na rakúskom vyslanectve v Paríži,⁴⁹ odcestoval späť na južné pobrežie Francúzska, do Toulonu, kde ho prijal arcivojvoda Maximilián (1832–1867), neskorší mexický cisár. Po audiencii sa Ján Nepomuk Wilczek aj s Guérinom vrátili do Paríža a odtiaľ odcestovali cez Nemecko priamo do Viedne – časť trasy podnikli loďou po Dunaji: cez Ulm až do Pasova, kde nastúpili na parník rakúskej spoločnosti, ktorý mieril priamo do Viedne. V Nussdorfe pri Viedni sa Ján Nepomuk Wilczek stretol so svojim švagram, grófom Móricom Pálffym, manželom svojej sestry a zároveň sa rozlúčil s abbé Guérinom, čím skončila obligatórna časť Wilczekovej výchovy.⁵⁰ Definitívnym zavŕšením jeho vzdelania bolo štúdium na viedenskej univerzite, na ktorej ako devätnásťročný strávil jeden akademický rok: 1855/1856.⁵¹ Štúdium práva prerušil kvôli svojej budúcej manželke a keďže sa čoskoro oženil a prevzal správu zdedeného majetku, už ho nikdy nedokončil.⁵²

⁴⁶ Tento postoj získala v kláštornej škole vo Viedni, ktorú viedli saleziánky. Medzi mníškami bolo totiž i niekoľko francúzskych rehoľníčok, ktoré – podľa Wilczekovho svedectva – na vlastné oči videli popravu francúzskeho kráľa Eudovíta XVI. Práve tú mladá Gabriele Reischachovej, ktorá do kláštornej školy prišla ako šesťročná, vtlačili monarchistické presvedčenie a tento „cisársky čierno-žltý“ postoj jej vydržal po celý život. Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 5–6.

⁴⁷ JEDLICSKA, P. *Eredeti részletek gróf Pálffy-család okmánytarához 1401–1653 s gróf Pálffyak életrajzi vázlatai*. Budapest 1910, s. 675.

⁴⁸ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 27–28.

⁴⁹ *Abesperg und Traun, Hugo (Maria Hugo Johann Nepomuk Aemilius) Gf. von (1828–1904), Hofbeamter und Diplomat*. In: Österreichisches Biographisches Lexikon ab 1815 (2. überarbeitete Auflage). Dostupné z: http://www.biographien.ac.at/oebl/oebl_A/Abensberg-Traun_Hugo_1828_1904.xml [Cit. 7. 7. 2014].

⁵⁰ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 29–30.

⁵¹ ŠÚSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 379.

⁵² KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 33.

Založenie prokreačnej rodiny

Do manželstva gróf Ján Nepomuk Wilczek vstúpil pomerne skoro – 16. mája 1858 vo veku dvadsiatich rokov sa oženil s kontesou Emmou Helenou Máriou, rod. Emo-Capodilista (1833–1924).⁵³

Syn vo veku vhodnom na ženbu bol v aristokratickej spoločnosti pod drobnohľadom svojho okolia, ktoré so záujmom sledovalo proces výberu manželky, následného dvorenia a zásnub. Najmä najstarší syn a predpokladaný dedič bol ten, na ktorého vyvíjalo jeho okolie tlak na uzatvorenie rovnorodého manželstva, ktorý bol najvyšším cieľom rodinnej stratégie. Rovnorodý sobáš však neodporoval ideálu svadby z lásky, ktorý u aristokracie pozorujeme od počiatku 19. storočia.⁵⁴ To však neznamená, že aristokracia uzatvárala manželstvá po náhlom ľúbostnom splnutí a už vôbec nie, že možno všetky manželstvá považovať za zväzky uzatvorené na základe vzájomného ľúbostného citu.

Motiváciu vstupu do manželstva je častokrát komplikované odhaliť, najmä pokiaľ sa nezachovala osobná korešpondencia, prípadne iné pramene osobnej povahy, v ktorých by nám sám aristokrat poodhalil svoje pocity a dôvody, s ktorými do manželstva vstupoval. V prípade Jána Nepomuka Wilczeka k dispozícii máme jeho memoáre, v ktorých období dvorenia svojej budúcej manželke venuje samostatnú kapitolu.⁵⁵ Hoci vznikla s výrazným časovým odstupom a z tohto hľadiska nie je autentickou výpoveďou, objektívne informujúcou o tomto období jeho života, je cenným zdrojom niekoľkých faktografických informácií. Ich overením, porovnaním s inými zdrojmi a zasadením do širších súvislostí je možné získať pomerne plastický obraz o pozadí vzniku manželstva Jána Nepomuka Wilczeka a Emmy, rod. Emo-Capodilista.

So svojou budúcou manželkou sa gróf Wilczek, zoznámil na viedenskom dvore. Kontesa Emma Emo-Capodilista od roku 1854 pôsobila na dvore arcivojvodkyne Žofie Bavorskej (1805–1872), matky vládnuceho cisára Františka Jozefa I. ako jej dvorná dáma. Na panovnícky dvor prišla na osobné prianie cisárovej matky a na ceste z Padovy do Viedne ju sprevádzala grófka Izabela Strassoldo (1812–1892).⁵⁶ Pre samotnú Emmu i jej rodinu bolo nesmiernou čťou, že si ju za dvornú dámu vybrala sama Žofia, ktorá bola v roku 1854 na vrchole svojej moci a ako sivá eminencia viedenského dvora ovplyvňovala kroky mladého cisára.⁵⁷ Pozvanie do služby v sídelnom meste monarchie nebolo možné zo strany budúcej dvornej dámy odmietnuť – bolo prejavom najvyššej priazne zo strany panovníckeho domu.⁵⁸ Získaniu miesta dvornej dámy totiž predchádzali skvelé kontakty a bezchybná povest' rodiny a presvedčivé referencie, ktoré musel poskytnúť niekto pre dvor veľmi dôveryhodný. Dvorné dámy pre členky cisárskej rodiny boli vyberané takmer výlučne na základe odporúčaní členov dvora – boli to spravidla príbuzné dvorných dám alebo najvyšších dvormajsterek.⁵⁹ V Emminom prípade možno – aj s ohľadom

⁵³ WURZBACH, Constant von: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. LVI. Theil. Wiedemann – Windisch.* Wien 1888, s. 121.

⁵⁴ ŠVAŘÍČKOVÁ-SLABÁKOVÁ, R.: *Rodinné strategie šlechty. Mensdorffjové-Pouilly v 19. století.* Praha 2007, s. 188–189.

⁵⁵ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben.* Graz 1933, s. 31–33.

⁵⁶ Tamže, s. 31.

⁵⁷ HAMANNOVÁ, B. (ed.): *Habsburkové. Životopisná encyklopedie.* Praha 2010, s. 388–390.

⁵⁸ Roman Holec a Marián Bovan o ňom hovoria priamo ako o „povolávacom rozkaze“: HOLEC, R. – BOVAN, M.: *V službách cisára Františka Jozefa. Z pamätí lokaja a dvornej dámy.* Bratislava 2013, s. 133.

⁵⁹ Porovnaj: WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie.* Wien 2009, s. 115–116 a DIEMEL, Ch.: *Adelige Frauen im bürgerlichen Jahrhundert. Hofdamen, Stiftsdamen, Salondamen 1800–1870.* Frankfurt am Main 1998, s. 113–118.

na už spomínanú grófkú Izabelu Strassoldo⁶⁰ – pomýšľať na protekciu z prostredia dvora arcivojvodkyne Márie Alžbety Savojsko-carignanskej (1800–1856), manželky arcivojvodu Rainera Jozefa (1783–1853), mladšieho brata cisára Františka II./I. Arcivojvodkyňa Mária Alžbeta mala ako savojská princezná k talianskej aristokracii nepochybne veľmi blízko, navyše mohla s členmi rodu Emo-Capodilista prísť do kontaktu i v rokoch 1820–1848, keď s manželom, ktorý pôsobil ako vicekráľ Lombardsko-benátskeho kráľovstva, pobývala v Miláne.⁶¹

Emma pochádzala z rodu, ktorý uznanie svojho grófskeho titulu pre rakúske krajiny získal iba v roku 1819, hoci grófsky titul Benátskej republiky rodina nosila už od roku 1654.⁶² V rakúskych krajinách bol známy predovšetkým Emmin predok Angelo Emo (1731–1792), posledný admirál Benátskej republiky, ktorého životopisný medailón vo svojom biografickom lexikóne v roku 1858 uverejnil Constant von Wurzbach.⁶³ Emmin starý otec Leonardo Emo (1759–1804) sa v roku 1783 oženil s Beatrice Capodilista (1763–?), ktorá bola posledným potomkom tohto významného talianskeho rodu.⁶⁴ Po smrti jej otca Giordana Capodilista (1733–1810) rod vymrel po meči a v roku 1821 boli priezviská oboch rodov spojené do podoby Emo-Capodilista.⁶⁵ Súčasťou spojenia priezvisk bolo i prevzatie capodilistovského dedičstva, za ktorým majetok rodiny Emo v žiadnych ohľadoch nezaostával – jeho najžiarivejšou súčasťou bola skvostná Villa Emo v obci Fanzolo di Vedelago v Benátsku, ktorá je klenotom talianskej renesančnej architektúry. Od svojho vzniku v druhej polovici pädesiatych rokov 16. toročia až do roku 2004 bola vo vlastníctve rodiny Emo, resp. Emo-Capodilista.⁶⁶

Emma teda patrila medzi poprednú taliansku aristokraciu, ktorá bola oddaná habsburskej dynastii. Bola dcérou grófa Giordana Emo-Capodilista (1800–1843) a grófkou Lucie, rod. Maldura (1805–1892). Jej rodina bola spríbuznená s ďalšími významnými talianskymi rodmi,⁶⁷ ktoré – ako sa ukázalo neskôr – boli zdrojom mnohých kultúrnych podnetov, ktoré ovplyvnili svetonázor budúceho potomstva Emmy a Jána Nepomuka Wilczeka.⁶⁸ Oba tieto rody – Emo-Capodilista i Maldura – preukázateľne patrili medzi habsburskú aristokraciu a sú spolu s knie-

⁶⁰ Grófká Strassoldo bola spoľahlivou členkou panovníckeho dvora, ktorej bolo možné zveriť takúto diskretnú a zodpovednú úlohu – od roku 1836 bola dámou Radu Hviezdového kríža a v roku 1844 ju nachádzame ako dvornú dámu arcivojvodkyne Márie Alžbety Savojsko-carignanskej (1800–1856). Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch des österreichischen Kaiserthumes. I. Theil.* Wien 1844, s. 67 a 172.

⁶¹ HAMANNOVÁ, B. (ed.): *Habsburkové. Životopisná encyklopedie.* Praha 2010, s. 54 a 355–357.

⁶² Porovnaj: *Pierer's Universal-Lexikon der Vergangenheit und Gegenwart oder Neuestes encyclopädisches Wörterbuch der Wissenschaftern, Künste und Gewerbe. Fünfter Band. Deutschland – Euromos.* Altenburg 1858, s. 676 a MACHALOVÁ, J.: *Príběhy slavných italských vil.* Praha 2010, s. 82.

⁶³ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. IV. Theil. (Egervári – Füchs).* Wien 1858, s. 35–37.

⁶⁴ *Pierer's Universal-Lexikon der Vergangenheit und Gegenwart oder Neuestes encyclopädisches Wörterbuch der Wissenschaftern, Künste und Gewerbe. Fünfter Band. Deutschland – Euromos.* Altenburg 1858, s. 677.

⁶⁵ MACHALOVÁ, J.: *Príběhy slavných italských vil.* Praha 2010, s. 82–83.

⁶⁶ Podrobnejšie k významu a dejinám vily pozri: RISCH, G.: *Teilaufnahme der Villa Emo Capodilista in Fanzolo.* In: Schweizerische Bauzeitung 86, 1968, č. 34, s. 613–615 alebo samostatnú kapitolu, venovanú vile a dejinám rodu Emo-Capodilista v monografii: MACHALOVÁ, J.: *Príběhy slavných italských vil.* Praha 2010, s. 69–83.

⁶⁷ Išlo najmä o rody Zigno a Lonigo, ktoré patrili medzi najvýznamnejšie talianske šľachtické rodiny, s ktorými rodinu spríbuznila Emmina sestra Adelaide-Drusilla (1827–1888), ktorá sa v roku 1848 vydala za baróna Achilla de Zigno (1813–1892): LONIGO, A.: *La famiglia, l'impegno pubblico e gli studi di uno scienziato padovano dell'800.* Storia Veneta 5, 2013, č. 20, s. 3.

⁶⁸ Pozri napr.: JANÁČKOVÁ, I. *Fotoalbumy grófsky Pálfiovej a grófsky Kinskej. Profesionálna a amatérska fotografia v druhej polovici 19. storočia.* In: Haviarová, M. – Gojdič, I. (edd.): *Umenie na Slovensku v historických a kultúrnych súvislostiach 2008.* Trnava 2009, s. 149 alebo HUPKO, D. – JANÁČKOVÁ, I. – TIHÁNYI, J.: *Koniec starých čias. Poslední Pálfiovci na hrade Červený Kameň 1848–1948.* Komárno 2012, s. 101–102.

žacím rodom Dentice jedinými talianskymi aristokratickými rodinami, ktoré figurujú v Godseyovom súpise rakúsko-uhorskej aristokracie.⁶⁹

Už samotné pozvanie Emmy do Viedne bolo znakom toho, že ona i celá jej rodina boli zo strany panovníckej rodiny považovaní za príslušníkov aristokracie.⁷⁰ Formálne bol tento status v prípade novej dvornej dámy potvrdený hneď v nasledujúcom roku po jej príchode na viedenský dvor – v roku 1855, keď bola prijatá medzi dámy Radu Hviezdového križa.⁷¹ Pozícia dvornej dámy bola pre slobodnú šľachticňu jednou z ciest, ako viesť nezávislý život so životnou úrovňou zodpovedajúcou jej spoločenskému postaveniu.⁷² Panovnícky dvor sa navyše doslova hemžil slobodnými aristokratmi, ktorí boli poverení výkonom rôznych úradov a pre slobodnú kontesu nebol tento aspekt služby na dvore nezaujímavý – mnohé z dvorných dám sa práve tam zoznámili so svojim budúcim manželom⁷³ a službu na dvore možno preto oprávnenne považovať za súčasť svadobnej stratégie.⁷⁴

Emma mala v čase svojho príchodu do Viedne dvadsaťjeden rokov.⁷⁵ Krásna, distingvovaná, dobre vychovaná a zdržanlivá talianska kontesa – lebo i tieto vlastnosti možno nájsť medzi cnosťami, ktoré dvor od dvornej dámy očakával⁷⁶ – očarila v Hofburgu vtedy iba sedemnásťročného Jána Nepomuka Wilczeka. Vekový rozdiel si mladý gróf sám veľmi dobre uvedomoval, najmä vtedy, keď sa ostýchal na plese krásnu, ale staršiu dvornú dámu oslovit'. Okrem vekového rozdielu bol medzi nimi i ďalší rozdiel – výškový.⁷⁷ Gróf Wilczek bol nezvyčajne vysoký, s istotou možno povedať, že svojou telesnou výškou dominoval nad väčšinou svojich rovesníkov. Svoje dlhé nohy, ako sám uvádza, využíval vo svoj prospech počas dvorenia Emme. Napriek ostychu vyzvať Emmu do tanca a rozprávať sa s ňou, ju vždy po skončení plesu na schodisku predbehol a potom jej robil spoločnosť až do okamihu, kým nenastúpila do dvorského koča, ktorý ju odviezol do Hofburgu. Následne využil svoje predpoklady bežca a rovnakým tempom, akým sa po Viedni presúval dvorský koč, bežal k Hofburgu, kde počkal, kým Emma vystúpi a vojde do budovy Hradu a vyjde na tretie poschodie. Na každom poschodí schodiska bolo okno, z ktorého Emma svojho nápadníka priateľsky zamávaním pozdravila a on jej gesto opätoval.⁷⁸

Ján Nepomuk Wilczek vo svojich pamätiach uvádza, že v roku 1856 bola Emma povolaná na dvor samotnej cisárovnej Alžbety (1837–1897) a odcestovala s jej dvorom do Talianska.⁷⁹

⁶⁹ GODSEY Jr., W.: Quarterings and Kinship: *The Social Composition of the Habsburg Aristocracy in the Dualist Era*. *The Journal of Modern History* 71, 1999, č. 1, s. 96, 97 a 99.

⁷⁰ Porovnaj s: HOLEC, R. – BOVAN, M.: *V službách cisára Františka Jozefa. Z pamäti lokaja a dvornej dámy*. Bratislava 2013, s. 70.

⁷¹ *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856. Erster Theil. Enthält den k. k. Hofstaat, den Obersten Rath und die Oberste Staats-Verwaltung*. Wien [1855], s. 88.

⁷² WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 112.

⁷³ Podrobne sa tejto otázke venovala Christa Diemel, ktorá viedenský dvor označila za manželský trh. Pozri: DIEMEL, Ch.: *Adelige Frauen im bürgerlichen Jahrhundert. Hofdamen, Stiftsdamen, Salondamen 1800–1870*. Frankfurt am Main 1998, s. 43–47.

⁷⁴ HOLEC, R. – BOVAN, M.: *V službách cisára Františka Jozefa. Z pamäti lokaja a dvornej dámy*. Bratislava 2013, s. 73–74.

⁷⁵ Narodila sa 18. augusta 1833. WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. LVI. Theil. Wiedemann – Windisch*. Wien 1888, s. 121.

⁷⁶ HOLEC, R. – BOVAN, M.: *V službách cisára Františka Jozefa. Z pamäti lokaja a dvornej dámy*. Bratislava 2013, s. 70–71.

⁷⁷ Najlepšie ho ilustruje fotografia mladomanželom Emmy a Jána Nepomuka z ich svadobnej cesty, publikovaná v knihe Wilczekových spomienok: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, medzi s. 32–33.

⁷⁸ Tamže, s. 31–32.

⁷⁹ Tamže, s. 33.

Dvorské schematizmy však Emmu Emo-Capodilista dôsledne uvádzajú iba ako dvornú dámu arcivojvodkyne Žofie, Alžbetinej svokry.⁸⁰ Je preto možné, že mladá dvorná dáma bola na Alžbetin dvor iba „prepožičaná“ – dočasne pridelená s cieľom sprevádzať panovníčku a ako rodená Talianka, znalé miestnych pomerov, obstarávať potrebný styk s domácimi, keďže taliančina ani francúzština neboli cisárovnej silnými stránkami. Emma mohla cestu využiť na stretnutie so svojimi rodičmi, keďže súčasťou programu bola i návšteva panovníckeho páru v Benátkach, ležiacich neďaleko Padovy, Emminho rodiska.⁸¹

Zdá sa, že práve vtedy vrcholilo dvorenie Jána Nepomuka Wilczeka Emme. Od svojej matky a poručníka Fridricha Jána Wilczeka s odvolaním na nízky vek však zvolenie na uzatvorenie manželstva nezískal.⁸² Na niekoľkomesačnú cestu do Talianska, od ktorej si František Jozef I. sľuboval upokojenie situácie v talianskych provinciách, cisársky pár odcestoval 16. novembra 1856.⁸³ Ján Nepomuk Wilczek vtedy prerušil štúdium práv na univerzite vo Viedni a tajne odcestoval do Milána, kde sa s Emmou niekoľkokrát stretol. Ani nesúhlas matky už nedokázal zmeniť jeho rozhodnutie oženit' sa s Emmou. Ich zasnúbenie prebehlo 7. augusta 1857.⁸⁴ Pre Emmu znamenalo skorý koniec jej dvorskej služby, ktorá nebola zlučiteľná s rodinným životom.⁸⁵ Dvorné dámy mohli využiť privilégium, že sa ich sobáš mohol konať v dvorskom kostole, čo sa aj skutočne často dialo – za účasti celého dvora.⁸⁶ Výnimkou nebola ani Emma a Ján Nepomuk, ktorí sa 16. mája 1858 zosobášili v kaplnke Hofburgu.⁸⁷

Ešte predtým, ako sa gróf Wilczek oženil, sa v roku 1858 stal c. k. skutočným komorníkom.⁸⁸ Hneď v tom istom roku, krátko po zisku tejto prestížnej hodnosti, bol na základe rozhodnutia cisára Františka Jozefa I. poverený asistovať mu pri umývaní nôh na Zelený štvrtok.⁸⁹ Jeho úlohou bolo držať počas celého obradu panovníkovu operenú čiapku. Zo strany Františka Jozefa I. išlo o prejav skutočne výnimočnej priazne, keďže obvykle túto čestnú úlohu plnili služobne starší členovia komorníckeho zboru.⁹⁰ Napriek tomu, že v očiach panovníka ne-

⁸⁰ V rokoch 1856–1858 boli dvornými dámami arcivojvodkyne Žofie okrem Emmy aj kňažná Frederika Auerspergová a grófica Alžbeta Festicsová. Pozri: *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1856. Erster Theil. Enthält den k. k. Hofstaat, den Obersten Rath und die Oberste Staats-Verwaltung.* Wien [1855], s. 32 a *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1858. Erster Theil. Enthält den k. k. Hofstaat, den Obersten Rath und die Oberste Staats-Verwaltung.* Wien [1857], s. 34.

⁸¹ CORTI, E. C. Conte: *Alžbeta, zvláštna žena.* Bratislava 2008, s. 55–56.

⁸² KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben.* Graz 1933, s. 33.

⁸³ CORTI, E. C. Conte: *Alžbeta, zvláštna žena.* Bratislava 2008, s. 54.

⁸⁴ Podrobnejšie o okolnostiach tohto dobrodružstva pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben.* Graz 1933, s. 33.

⁸⁵ HOLEC, R. – BOVAN, M.: *V službách cisára Františka Jozefa. Z pamäti lokaja a dvornej dámy.* Bratislava 2013, s. 74.

⁸⁶ DIEMEL, Ch.: *Hoher Rang und »glänzendes Elend«.* Hofdamen im 19. Jahrhundert. In: Borst, O. (ed.): *Frauen bei Hof.* Tübingen 1998, s. 186–187.

⁸⁷ Porovnaj: WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisethums Oesterreich. LVI. Theil. Wiedemann – Windisch.* Wien 1888, s. 121 a KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben.* Graz 1933, s. 33.

⁸⁸ *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1868.* Wien [1868], s. 132.

⁸⁹ Keďže Zelený štvrtok v roku 1858 pripadol na 1. apríla 1858, Ján Nepomuk Wilczek sa komorníkom stal pred týmto termínom, niekedy v prvom štvrtroku 1858.

⁹⁰ SCHNEIDER, K.: *Der Wiener Hof in der franzisko-josephinischen Zeit. Organisation, Personal und Hierarchien.* In: Telesko, W. – Kurdiovsky, R. – Nierhaus, A. (edd.): *Die Wiener Hofburg und der Residenzbau in Mitteleuropa im 19. Jahrhundert. Monarchische Repräsentation zwischen Ideal und Wirklichkeit.* Wien – Köln – Weimar 2010, s. 65.

šlo o najvýznamnejší cirkevný sviatok,⁹¹ výnimočnosť situácie si gróf Wilczek veľmi dobre uvedomoval a s potešením sledoval závistlivé pohľady ostatných komorníkov.⁹²

Napriek romantizujúcemu podaniu pozadia obdobia dvorenia v pamätiach Jána Nepomuka Wilczeka, ktoré nepochybne čítala i sama jeho manželka Emma, ďalší priebeh manželstva nebol rovnako idylický. Ján Nepomuk Wilczek totiž, napriek tomu, že bol ženatý, dvoril známej herečke dvorského divadla Kataríne Schrattovej (1853–1940), ktorá sa neskôr stala favoritkou cisára Františka Jozefa I.⁹³ Pozadie Wilczekovho vzťahu k nej zatiaľ nie je dostatočne prebádané, je však isté, že obaja Schrattovej nápadníci o sebe navzájom vedeli.⁹⁴ Bol to predovšetkým temperamentný gróf Wilczek, ktorý na cisára ako svojho soka v láske očividne žiaril.⁹⁵ Pramene, ktoré by podávali svedectvo o postoji aristokratiek k neverám svojich manželov, s najväčšou pravdepodobnosťou nikdy nevznikli. Preto i reakcia Emmy Wilczekovej na milostné vzplanutie jej manžela k herečke Schrattovej zostáva tajomstvom.⁹⁶

Sociálny priestor Jána Nepomuka Wilczeka (dvorská kariéra a verejné pôsobenie)

Verejné pôsobenie Jána Nepomuka Wilczeka nemožno charakterizovať na ploche niekoľkých strán. Jeho osobnosť bola tak komplexná a z hľadiska súdobého pohľadu na verejné pôsobenie jednotlivca tak výnimočná, že pri súčasnom stave poznania nie je vyčerpávajúce vymenovanie všetkých Wilczekových aktivít zatiaľ možné.

Pri detailnejšom pohľade na Wilczekovo verejné vystupovanie, ktoré sa uskutočňovalo mimo súkromnej sféry, ktorá bola jeho protikladom, prichádzame k pozoruhodnému záveru: Ján Nepomuk Wilczek zo svojej pozície člena najprominentnejšej vrstvy spoločenskej elity rakúsko-uhorskej monarchie v sebe integroval obe zložky reprezentácie. Wilczekova osobnosť totiž preklenula bipolárny pohľad na aristokraciu, ktorý bol vlastný spoločnosti druhej polovice 19. storočia. Ten spočíval v oddelenom vnímaní pôsobenia aristokrata v niektorom zo štátnych úradov ako verejného činiteľa, zatiaľ čo jeho rodinný život, ktorý sa odohráva za múrmi šľachtickej rezidencie, bol vnímaný ako sféra rýdzo súkromná. Grófa Wilczeka však nemožno vnímať iba ako reprezentanta verejnej moci, objektivizovanej štátnou správou a stálym vojskom, ktorej výsledkom bola kontinuálna činnosť štátnej moci. Zároveň nebol ani výlučne súkromnou osobou, ktorá by bola tejto moci podriadená.⁹⁷ Preto sa ako príhodnejšie javí prostredníctvom

⁹¹ Za ten František Jozef I. považoval procesiu na Sviatok Božieho tela, ktorá bola pre aristokraciu povinná a symbolizovala tradičnú spáťnosť habsburského panovníckeho domu s katolíckou cirkvou. Pozri: WINKELHOFER, M.: *Der Alltag des Kaisers. Franz Joseph und sein Hof*. Innsbruck – Wien 2010, s. 123.

⁹² KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 53.

⁹³ Ján Nepomuk Wilczek herečke Schrattovej dvoril už krátko po jej angažovaní v Burgtheatri v roku 1883. Wilczekovým konkurentom a ďalším Schrattovej obdivovateľom bol napr. i princ Ferdinand Coburg (1861–1848). Podrobnejšie pozri: HAMANNOVÁ, B.: „*Moje milá, dobrá přítelkyně!*“ *Milostný vztah císaře Františka Jozefa I. a herečky Kateřiny Schrattové*. Praha 2002, s. 15–18.

⁹⁴ Najnovšie v tejto súvislosti grófa Wilczeka spomína: HOLEC, R.: *Milenky císaře Františka Jozefa*. In: Dvořáková, D. et al.: *Lásky a škandály v našich panovníckých rodoch*. Praha 2014, s. 278 alebo WEISSENSTEINER, F.: *Ženy v životě císaře Františka Jozefa*. Praha 2014, s. 167–173.

⁹⁵ HAMANNOVÁ, B.: „*Moje milá, dobrá přítelkyně!*“ *Milostný vztah císaře Františka Jozefa I. a herečky Kateřiny Schrattové*. Praha 2002, s. 25 a 108.

⁹⁶ Niekoľko zaujímavých úvah na tému mužskej a ženskej nevery v aristokratickom prostredí pozri: WINKELHOFER, M.: *Adel verpflichtet. Frauenschicksale in der k. u. k. Monarchie*. Wien 2009, s. 98–105.

⁹⁷ HABERMAS, J.: *Strukturální proměna veřejnosti. Zkoumání jedné kategorie občanské společnosti*. Praha 2000, s. 68 a 76.

jeho verejného pôsobenia – bez ohľadu na to či ako reprezentanta štátu alebo ako súkromnej osoby – zdefinovať sociálny priestor, v ktorom sa jeho život odohrával. Práve túto entitu Pierre Bourdieu v sociológii presadzuje na úkor tried a chápe ju ako triedam nadradený pojem, v rámci ktorého triedy jestvujú. V jeho ponímaní ide o premenlivú sociologickú štruktúru, ktorú – hoci jestvuje teoreticky – je možné spätne zrekonštruovať a ktorá v rôznom čase jestvuje v rozdielnych podobách. Bourdieu ju charakterizuje ako systém exteritoriálnych prvkov, ktoré tvoria skutočnosť a ovplyvňujú správanie jedincov i celých sociálnych skupín.⁹⁸

Sociálny priestor Jána Nepomuka Wilczeka možno sledovať na základe niekoľkých línií, ktoré nejstvovali oddelene, boli však navzájom previazané a veľmi úzko spolu súviseli. Rámcovala ho prirodzene jeho príslušnosť k aristokratickej elite monarchie a praktickú realizáciu nachádzal v službe na panovníckom dvore, v stavebnej a mecenášskej činnosti, v podpore vedy a v charitatívnej činnosti.

Napriek tomu, že vzťah Jána Nepomuka Wilczeka k cisárovi Františkovi Jozefovi I. možno z istého uhla pohľadu od prvej polovice osemdesiatych rokov 19. storočia hodnotiť ako problematický, táto skutočnosť nemala žiaden vplyv na Wilczekovu dvorskú kariéru: ešte v roku 1858 sa stal c. k. skutočným komorníkom a pôsobil i ako dedičný člen panskej snemovne Ríšskej rady.⁹⁹ V roku 1874 bol vymenovaný za skutočného tajného radcu.¹⁰⁰ Nositelia tohto prestížneho titulu boli prvými medzi dvorskými hodnosťami – išlo totiž o najvyššiu hodnosť v celom Rakúsko-Uhorsku a jej nositelia mali nárok na titul *Excelencia* a nosenie zvláštnej uniformy. Ich skutočné povinnosti však boli minimálne a obmedzovali sa len na prítomnosť pri zvláštnych dvorských slávnostiach a štátnych aktoch, na ktoré sa dostavovali na zvláštne pozvanie a pôsobili pri nich v úlohách svedkov.¹⁰¹

Napriek tomu, že Ján Nepomuk Wilczek nezastával žiaden z vysokých dvorských úradov, jeho pozícia na dvore bola v dobovom kontexte výnimočná. Práve post c. k. skutočného komorníka v spojení s rozľadenosťou a šarmom mu otvárali dvere do súkromných priestorov Hofburgu i ostatných cisárskych sídiel. Napriek generačnému vekového rozdielu bol jedným z najbližších priateľov a spolupracovníkov korunného princa Rudolfa (1858–1889), rakúsko-uhorského následníka trónu.¹⁰² Wilczek sa s korunným princom poznal od jeho útlej mladosti. Priateľstvo bohatého aristokrata s bezchybným šľachtickým pôvodom s mladým korunným princom s najväčšou pravdepodobnosťou schvaľovala sama cisárovná Alžbeta (1837–1898), Rudolfova matka. Azda i s jej vedomím sa v roku 1866 odohrala niekoľkohodinová audiencia grófa Wilczeka u korunného princa, ktorú zosnoval Rudolfov vychovávateľ a Wilczekov priateľ, gróf Jozef Latour (1820–1903).¹⁰³ Na audiencii gróf Ján Nepomuk Wilczek korunného princa informoval o priebehu bojov v prusko-rakúskej vojne, v ktorej sa zúčastnil napriek svojmu urodzenému pôvodu ako radový vojak, čo v súdobej spoločnosti vyvolalo senzáciu.¹⁰⁴

⁹⁸ BOURDIEU, P.: *Teorie jednání*. Praha 1998, s. 37–38.

⁹⁹ WURZBACH, C. von: *Biographisches Lexikon des Kaisertums Oesterreich. LVI. Theil. Wiedemann – Windisch*. Wien 1888, s. 121. Na tento post bol cisárom vymenovaný hneď po jej vzniku: *Hof- und Staats-Handbuch des Kaiserthumes Österreich für das Jahr 1868*. Wien [1868], s. 187.

¹⁰⁰ *Hof- und Staats-Handbuch der Österreichisch-Ungarischen Monarchie für 1881*. Wien [1880], s. 204.

¹⁰¹ ZUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 28–29.

¹⁰² ZÁŘICKÝ, A.: *Krátký pohled do zákulisí moderního podnikání hraběcího rodu Wilczeků*. In: Brňovják, J. – Zářický, A. (edd.): *Šlechtic podnikatelem – podnikatel šlechticem. Šlechta a podnikání v českých zemích v 18.–19. století*. Ostrava 2008, s. 98.

¹⁰³ Porovnaj: HAMANN, B.: *Rudolf. Kronprinz und Rebell*. Wien; München 1978, s. 38 a KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 86.

¹⁰⁴ Bojov sa gróf Wilczek zúčastnil ako dobrovoľník 9. bataliónu poľných strelcov (*Feldjäger*, český *poľní myslivec*) práve na odporúčanie grófa Latoura. Dôstojnícku hodnosť, na ktorú mal z titulu svojho spoločenského postavenia

Ján Nepomuk Wilczek mal mladému korunnému princovi v jeho túžbe po vedomostiach čo ponúknuť – bol vášnivým milovníkom lovu a prírody, v tom čase mal za sebou už svoju prvú cestu do Afriky, poznal Európu a zaujímal sa o prírodné vedy.¹⁰⁵ Grófa Wilczeka s princom Rudolfom spájali i spoločné záujmy: spoločne zdieľali i nadšenie pre ornitológiu.¹⁰⁶ Napr. v roku 1879 bol Wilczek členom Rudolfovho sprievodu na jeho ceste do Španielska a Portugalska, ktorej hlavným cieľom boli práve ornitologické pozorovania. Dôležitým spolucestujúcim bol i nemecký zoológ Alfred Brehm (1829–1884), ktorý spolu s korunným princom na tejto ceste objavil dovtedy neznámy druh škovránka.¹⁰⁷ Gróf Wilczek sa s Rudolfom zblížil do takej miery, že v čase tejto cesty bol jeho najbližším dôverníkom.¹⁰⁸

Obdobné puto ako s princom Rudolfom spájalo Jána Nepomuka Wilczeka i s cisárovnou Alžbetou.¹⁰⁹ Boli si blízki nielen vekovo – Wilczek bol od panovníčky iba o dva a pol týždňa starší, presne o 17 dní – ale i svetonázorovo. Ich vzájomný vzťah predznamenoval už ich prvé stretnutie v auguste 1853¹¹⁰ v Ischli, kde sa odohralo spontánne zasnúbenie rakúskeho cisára s bavorskou princeznou, jeho prvostupňovou sesternicou. Wilczekovci zhodou okolností práve vtedy pobývali v Ischli a mladému Jánovi Nepomukovi sa dokonca dostalo tej cti, že na jednom z plesov tancoval s budúcou cisárovnou valčík.¹¹¹ V sedemdesiatych a osemdesiatych rokoch 19. storočia, keď sa cisárovná ešte zúčastňovala na dvorskom a spoločenskom živote vo Viedni, sa Wilczek v spoločnosti ďalších aristokratov v jej blízkosti objavoval pomerne často.¹¹²

Všetky vyššie spomínané prednosti Jána Nepomuka Wilczeka sa uplatnili v jeho reálnej službe na dvore z titulu c. k. skutočného komorníka, predovšetkým v osobnej službe u cisára a členov panovníckeho domu a u zahraničných suverénov počas ich prítomnosti na viedenskom dvore.¹¹³ Napriek tomu, že takáto služba nebola príliš častá, išlo o skutočne náročnú činnosť, keďže sa uskutočňovala na „dočasnom“ dvore zahraničného monarchu vo Viedni. Počas tejto služby sa dodržiavala prísna etiketa a na komorníkov boli ako na reprezentantov viedenského cisárskeho dvora kladené najvyššie nároky.

nárok, odmietol hneď na začiatku. Pozri: MYŠKA, M. et al.: *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny 20. století*. Ostrava 2003, s. 504 a KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 86.

¹⁰⁵ Porovnaj: HONL, I.: *Některé české a moravské prvky v toponymii Arktidy*. *Historická geografie* 5, 1970, s. 175 a KALÁČ, P.: *Brehmovy výpravy s korunním princem. Přírodovědcův vliv na ornitologická studia prince Rudolfa a pohoršení rakouského dvora*. *Vesmír* 79, 2000, č. 7, s. 404–406.

¹⁰⁶ Podrobnejšie pozri: ŠŮSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 379–380.

¹⁰⁷ HAMANN, B.: *Kronprinz Rudolf. „Majestät, ich warne Sie...“ Geheime und private Schriften*. München – Zürich 1987, s. 298.

¹⁰⁸ HAMANN, B.: *Rudolf. Kronprinz und Rebell*. Wien – München 1978, s. 123.

¹⁰⁹ Uvoľnenosť – ak o takom niečom vôbec možno v prípade vzájomného vzťahu cisárovnej Alžbety Bavorskej a grófa Wilczeka hovoriť – ilustruje príhoda, ktorú Wilczek videl cez pootvorených dvere prezliekarne, v ktorej si rakúsky cisárovná premeriavala lýtku s francúzskou cisárovnou. Podrobnejšie pozri: PRASCHL-BICHLER, G. – CACHÉE, J.: „... von dem müden Haupte nehm' die Krone ich herab.“ *Kaiserin Elisabeth privat*. München 1995, s. 49–51.

¹¹⁰ Alžbeta, vtedy ešte bavorská princezná, pricestovala do Ischlu v sprievode matky a staršej sestry 15. augusta 1853. CORTI, E. C. Conte: *Alžbeta, zvláštna žena*. Bratislava 2008, s. 23.

¹¹¹ KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 26.

¹¹² Porovnaj: TOLNAYNÉ KISS M.: *Egy udvarhölgy naplójából. Festetics Mária grófnő, udvarhölgy naplójának Budán és Gödöllőn papírra vetett részei*. Gödöllő 2009, s. 53 a PRASCHL-BICHLER, G. – CACHÉE, J.: „... von dem müden Haupte nehm' die Krone ich herab.“ *Kaiserin Elisabeth privat*. München 1995, s. 98.

¹¹³ Tieto „zvláštne“ povinnosti boli tým, čo robilo funkciu komorníka výnimočnou a prestížnou. Pozri: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 31.

V roku 1867 bol gróf Wilczek pridelený k belgickej kráľovnej Henriete (1836–1902), pochádzajúcej z uhorskej vetvy habsburského rodu, budúcej svokre korunného princa Rudolfa. Jednou z jeho úloh bolo zabezpečiť hladký priebeh jej cesty do Terstu na zámok Miramare, kde sa kráľovná mala stretnúť so svojou nešťastnou švagrinou, Šarlotou Belgickou (1840–1927), v tom čase už vdovou po mexickom cisárovi Maximiliánovi. V tom istom roku bol počas návštevy francúzskeho cisárskeho páru vo Viedni pridelený ako komorník k francúzskej cisárovnjej Eugénii (1826–1920), ktorú obdivoval už od roku 1855. Do tretice v roku 1867 sprevádzal grécku kráľovnú Oľgu (1851–1926), ktorá pochádzala z dynastie Romanovcov, počas niekoľkodňového pobytu čerstvo zosobašeného gréckeho kráľovského páru vo Viedni.¹¹⁴

Nezanedbateľná bola i jeho úloha počas svetovej výstavy vo Viedni v roku 1873, na ktorej priebehu sa podieľal ako jeden zo štyroch panovníkom vymenovaných ceremoniarov.¹¹⁵ Počas konania svetovej výstavy bol pridelený najskôr k dánskemu korunnému princovi Frederikovi (1843–1912), potom postupne k ruskému veľkokniežat'u Konštantínovi Nikolajevičovi Romanovi (1827–1892), otcovi gréckej kráľovnej Oľgy, k veľkovojevodovi Karolovi Alexandrovi Sasko-weimarskému (1818–1891), k talianskemu kráľovi Viktorovi Emanuelovi II. (1820–1878), k nemeckej cisárovnjej a pruskej kráľovnej Auguste (1811–1890), k jej neveste, korunnej princeznej Viktórii (1840–1901) a k veľkovojevodkyni Lujze Nassavskej (1838–1923), neskoršej bádenskej veľkovojevodkyni. Na záver svetovej výstavy gróf Wilczek sprevádzal belgického kráľa Leopolda II. (1835–1919). Ako poslednú osobnosť, pri ktorej sa uplatnil ako panovníkom pridelený komorník pár rokov po skončení svetovej výstavy, vo svojich memoároch spomína taliansku kráľovnú Margarétu Savojskú (1851–1926).¹¹⁶

Tesné väzby na viedenský dvor, ktorý bol stelesnením konzervatívnosti a tradície, boli do istej miery v protiklade s Wilczekovým liberálnym zmýšľaním. Dvorská spoločnosť ho považovala za liberála a voľnomyšlienikara, dokonca za stúpenca demokratických a slobodomurárskych názorov. Bol vyhláseným odporcom antisemitizmu a nenáročoval si žiadne aristokratické privilégiá, hoci na ne mal z titulu svojho spoločenského postavenia plný nárok. Tieto črty mu prinášali sympatie meštianstva a inteligencie, v radoch ktorých mal i mnoho priateľov.¹¹⁷ Wilczekov liberalizmus nespočíval iba v jeho otvorenosti novým názorom a dobovým technickým novinkám, ale prejavoval sa i v jeho stykoch s členmi rodov, ktoré nepatrili do tzv. prvej spoločnosti a aristokracia ich do svojich radov nikdy úplne neprijala. Práve Jánovi Nepomukovi Wilczekovi patrí primát, že ako člen tzv. prvej spoločnosti prelomil zdánlivo neprekonateľnú bariéru – začal tykať barónovi Albertovi Salomonovi Rothschildovi (1844–1911), čím ho navonok „uznal“ ako plnohodnotného člena viedenskej aristokratickej spoločnosti.¹¹⁸ Zatiaľ čo

¹¹⁴ Porovnaj: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 53–55 a SCHNEIDER, K.: *Der Wiener Hof in der franzisko-josephinischen Zeit. Organisation, Personal und Hierarchien*. In: Telesko, W. – Kurdiovsky, R. – Nierhaus, A. (edd.): *Die Wiener Hofburg und der Residenzbau in Mitteleuropa im 19. Jahrhundert. Monarchische Repräsentation zwischen Ideal und Wirklichkeit*. Wien – Köln – Weimar 2010, s. 65.

¹¹⁵ Zvyšní traja boli gróf Leopold Thun-Hohenstein (1842–1898), barón Filip Stillfried (1808–1887) a gróf Koloman Hunyady (1830–1901). KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 55.

¹¹⁶ Vo svojich pamätiach Wilczek spomína na všetkých monarchov, s ktorými sa počas viedenskej svetovej výstavy stretol, a podľa hĺbky dojmu, ktorý naňho urobili, im venuje aj zodpovedajúci priestor. Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 55–67.

¹¹⁷ HAMANN, B.: *Rudolf. Kronprinz und Rebell*. Wien; München 1978, s. 123–124.

¹¹⁸ SANDGRUBER, R.: *Traumzeit für Millionäre. Die 929 reichsten Wienerinnen und Wiener im Jahr 1910*. Wien – Graz – Klagenfurt 2013, s. 140.

kontakty Wilczekovej rodiny s Rothschildovcami mali i obchodné pozadie,¹¹⁹ vzťah rodiny Jána Nepomuka Wilczeka k rodine Batazziovcov bol úplne iný. Napriek svojmu nízkemu novošľachtickému pôvodu¹²⁰ boli členovia tejto, pôvodom gréckej bankárskej rodiny vďaka svojim skvelým kontaktom na európskych dvoroch a mimoriadnej zámožnosti prijímaní bez akýchkoľvek problémov nielen v aristokratickej spoločnosti – výnimkou nebol ani gróf Wilczek, ktorého s Baltazziovcami spájalo priateľské puto¹²¹ – ale vďaka skvelým kontaktom im bol dokonca umožnený i prístup k viedenskému dvoru.¹²²

Mecenášske aktivity

Napriek obrovskému bohatstvu, ktorým vďaka banskému podnikaniu v ostravsko-karvinskom revíri Ján Nepomuk Wilczek oplýval,¹²³ preslávil sa viac ako filantrop a mecén – najmä ako sponzor projektov, financovaniu ktorých sa štát vyhýbal.¹²⁴ Najznámejšími z nich sú polárna expedícia na severný pól v rokoch 1872–1874 a založenie viedenskej dobrovoľnej záchranej spoločnosti.¹²⁵ Potom, čo sa gróf Wilczek zapojil do príprav polárnej výpravy a získal pre jej zorganizovanie ďalších vplyvných aristokratov, na prípravné práce a následne i samotnú realizáciu vynaložil značnú čiastku zo svojej súkromnej pokladnice, hoci výprava sa plavila pod rakúskou vlajkou.¹²⁶ Okrem toho na vlastné náklady podnikol podpornú cestu na Barentsove ostrovy, ktorej cieľom bolo zriadiť sklad proviantu pre výpravu. Ten mali členovia expedície využiť v prípade, že by ich loď stroskotala.¹²⁷ Dodnes jeden z objavených ostrovov – ten, na ktorý členovia výpravy 1. novembra 1873 vystúpili z lode Tegethoff ako na prvý zo súostrovia nesie názov Wilczekov ostrov.¹²⁸

¹¹⁹ K tejto otázke podrobnejšie pozri: ZÁŘICKÝ, A.: *Rothschildové a ti druzí aneb Dějiny velkopodnikání v Rakouském Slezsku před první světovou válkou*. Ostrava 2005, s. 89–102.

¹²⁰ Baltazziovci boli držiteľmi iba rytierskeho titulu, ktorý získali až v roku 1865. Porovnaj: ŽUPANIČ, J.: *Nová šlechta Rakouského císařství*. Praha 2006, s. 33, pozn. č. 4 a s. 161, pozn. č. 6.

¹²¹ Išlo napr. o rody Andrásyovcov, Kinských, Pálffyovcov, Khevenhüllerovcov, Fürstenbergovcov, Auerspergovcov či Apponyovcov. Podrobnejšie pozri: SOKOP, B.: *Jene Gräfin Larisch. Vertraute der Kaiserin – Verfemte nach Mayerling*. Wien – Köln – Weimar 2006, s. 130. Podrobnejšie k vzťahu Wilczeka a Baltazziovcov pozri: HUPKO, D.: *Rodina ako garancia udržania sociálneho statusu aristokracie v druhej polovici 19. storočia. Pokus o náčrt na príklade Lucie Wilczekovej (1862–1958)*. In: Kováč, D. a kol.: *Sondy do slovenských dejín v dlhom 19. storočí*. Bratislava 2013, s. 236–237.

¹²² GODSEY Jr., W.: *Quarterings and Kinship: The Social Composition of the Habsburg Aristocracy in the Dualist Era*. *The Journal of Modern History* 71, 1999, č. 1, s. 71–72.

¹²³ V rebríčku najbohatších Viedencanov gróf Wilczek v roku 1910 obsadil 20. priečku. Z členov starých šľachtických rodov ho predbehol iba gróf Vincent Thurn-Valsássina (1866–1928), ktorý sa umiestnil na 16. mieste. Ján Nepomuk Wilczek bol teda druhým najbohatším aristokratom vo Viedni. Pozri: SANDGRUBER, R.: *Traumzeit für Millionäre. Die 929 reichsten Wienerinnen und Wiener im Jahr 1910*. Wien – Graz – Klagenfurt 2013, s. 454 a 461.

¹²⁴ JOHNSTON, W.: *The Austrian Mind. An Intellectual and Social History 1848–1938*. Berkeley – Los Angeles 1983, s. 44.

¹²⁵ HUPKO, D. – JANÁČKOVÁ, I. – TIHÁNYI, J.: *Koniec starých čias. Poslední Pálfiovci na hrade Červený Kameň 1848–1948*. Komárno 2012, s. 173.

¹²⁶ Porovnaj: ŠŮSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 380–381 a MYŠKA, M. et al.: *Historická encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska do poloviny 20. století*. Ostrava 2003, s. 506.

¹²⁷ HONL, I.: *Některé české a moravské prvky v toponymii Arktidy*. *Historická geografie* 5, 1970, s. 175.

¹²⁸ Pozri: ŠŮSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 383 a HONL, I.: *Některé české a moravské prvky v toponymii Arktidy*. *Historická geografie* 5, 1970, s. 174.

S menom grófa Jána Nepomuka Wilczeka sa spája i rozsiahla charitatívna činnosť: v roku 1881 stál pri založení Dobrovoľnej záchranej spoločnosti vo Viedni. Podnetom na jej založenie bol požiar divadla Ringtheater, ktorý vypukol 8. decembra 1881¹²⁹ počas slávnostnej premiéry od plynového osvetlenia a v panike, ktorá v divadle vznikla, zahynulo 448 ľudí.¹³⁰ O rok neskôr založil v hlavnom meste monarchie nemocnicu, ktorú na počesť sponzora tohto podujatia, korunného princa Rudolfa, pomenoval Rudolfinum. Išlo o špecializovanú chirurgickú nemocnicu, ktorá v tejto disciplíne vzdelávala i zdravotné sestry. V období prvej svetovej vojny sa zmenila na vojenskú nemocnicu Červeného kríža.¹³¹

Pri náčrte Wilczekovej osobnosti nemožno opomenúť ani jeho záľubu v umení a zberateľstve. Svoje znalosti a kontakty gróf Wilczek využíval i v prospech verejných ustanovizní – ako člen kuratória viedenského umelecko-priemyselného múzea, ústrednej komisie pre výskum historických pamiatok¹³² či výboru Antropologickej spoločnosti vo Viedni.¹³³ Žil životným štýlom bohatého aristokrata, ktorý zodpovedal jeho finančným možnostiam i spoločenskému postaveniu. Svoju pozornosť upriamil na hrad Kreuzenstein neďaleko Viedne,¹³⁴ ktorý bol od roku 1645 chátrajúcou ruinou. V roku 1874 Wilczek začal s dôkladnou obnovou hradnej zrúcaniny v duchu romantizmu, inšpirovanej predstavou ideálneho románsko-gotického hradu. Okrem pôvodných stavebných prvkov do novostavby hradu vtelil aj mnoho originálnych stredovekých architektonických článkov, ktoré vyhľadával v celej Európe.¹³⁵ V zásade možno grófa Wilczeka označiť za zástancu konzervatívno-historického náhľadu na historické pamiatky, čo ho približovalo k o generáciu mladšiemu arcivojvodovi Františkovi Ferdinandovi d'Este (1863–1914), od roku 1889 následníkovi rakúsko-uhorského trónu. Považovať Jána Nepomuka Wilczeka za konzervatívneho mecéna umenia by bolo povrchné – v jeho osobnosti sa spájal, ako to výstižne charakterizovala Elisabeth Castellani Zahir, svetaznalý a odvážny duch bádateľa a konzervatívne hodnoty predchnuté odhodlaným liberálnym závanom.¹³⁶

Wilczekove sídla boli nevyčerpateľnými klenotnicami starožitností – najmä hrad Kreuzenstein bol zariadený bohatým stredovekým mobiliárom, v ňom bola uložená rodová knižnica a archív a v spojitosti s novovybudovanou rodovou hrobkou slúžil ako skutočné rodové mauzó-

¹²⁹Gróf Wilczek vo svojich pamätiach ako deň požiaru uvádza 8. december, Aleš Zářícký a Hana Šústková uvádzajú 7. december. Porovnaj: ŠÚSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 385 a KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 442.

¹³⁰STIBOR, J.: *Vlček z Dobré Zemice*. In: Myška, M. et al.: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 9 (21). Ostrava 2006, s. 140.

¹³¹ŠÚSTKOVÁ, H. – ZÁŘICKÝ, A.: *Research Efforts and Patronizing. Activities of Count Johann Nepomuk Wilczek*. In: Hlavačka, M. – Pokorná, M. – Pavlíček, T. (edd.). *Collective and Individual Patronage and the Culture of Public Donation in Civil Society in the 19th and 20th Centuries in Central Europe*. Praha 2010, s. 387.

¹³²STIBOR, J.: *Vlček z Dobré Zemice*. In: Myška, M. et al.: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 9 (21). Ostrava 2006, s. 141.

¹³³HEINRICH, A.: *Vom Museum der Anthropologischen Gesellschaft in Wien zur Prähistorischen Sammlung im k. k. Naturhistorischen Hofmuseum (1870–1876–1889–1895)*. Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien 125/126, 1995/1996, s. 42.

¹³⁴KREJČÍK, T.: *Moravská šlechta na přelomu 19. a 20. století*. In: Malíř, J. – Rája, M. (edd.): *JUDr. Václav Kounic a jeho doba*. Brno 2009, s. 167.

¹³⁵HUPKO, D. – JANÁČKOVÁ, I. – TIHÁNYI, J.: *Koniec starých čias. Poslední Pálfiovci na hrade Červený Kameň 1848–1948*. Komárno 2012, s. 152.

¹³⁶CASTELLANI ZAHIR, E.: *Bodo Ehardt zwischen Berlin, Wien und Chillon*. In: Dollen, B. von der – Schock-Werner, B. (edd.): *Burgenromantik und Burgenrestauration um 1900. Der Architekt und Bürgerforscher Bodo Ehardt in seiner Zeit* [Katalóg výstav]. Braubach 1999, s. 171.

leum.¹³⁷ V hrade Moosham,¹³⁸ zakúpenom v roku 1886, ktorého obnova zostáva neprávom v tieni rekonštrukcie hradu Kreuzenstein, sústredil ďalšiu časť svojich rozsiahlych umeleckých zbierok¹³⁹ a v kaštieli Seebarn, ktorý bol obľúbeným Wilczekovým letným sídlom, založil galériu predkov, v ktorej samozrejme nechýbala ani jeho vlastná podobizeň.¹⁴⁰ Jeho zberateľský záber bol skutočne široký – zaujímal sa tak o európske ako i o orientálne umenie.¹⁴¹ Mnohé predmety, pochádzajúce z jeho zbierky patria i dnes ku klenotom svetových múzeí.¹⁴²

Výpočet Wilczekových verejných aktivít je oveľa dlhší, na načrtnutie hĺbky jeho osobnosti a široký záujmov však stačí spomenúť týchto niekoľko najzásadnejších. Osobnosť grófa Wilczeka skutočne prekvapuje svojím renesančným charakterom, vďaka ktorému nepochybne patril k najpozoruhodnejším aristokratom druhej polovice 19. storočia. Niektoré z jeho počínov patria dodnes do klenotnice rakúskej kultúry¹⁴³ a jeho meno je v odbornej literatúre skloňované v mnohých súvislostiach.

Zhrnutie

Už počas svojho života sa gróf Ján Nepomuk Wilczek stal legendou, ktorá bola symbolom spoločenského života druhej polovice 19. storočia. Ako syn z výbornej rodiny s bezchybným pôvodom a vplyvnými príbuznými mal rovnakú štartovaciu pozíciu ako mnohí iní jeho vrstovníci. Vo Wilczekovom prípade však rozhodujúcu úlohu zohrali viaceré faktory: najpodstatnejším z nich bola jeho finančná nezávislosť, ktorú mu zabezpečovalo uhoľné impérium. Vďaka nemu dokázal zabezpečiť na zodpovedajúcej úrovni nielen svoju rodinu, ale zostávalo mu dostatok kapitálu na to, aby viedol skutočne veľkolepý životný štýl. V spojení s jeho umeleckými preferenciami a vedeckými záujmami mohol vďaka tomu stáť pri výnimočných kultúrnych počinoch: nejde len o rekonštrukcie hradov Kreuzenstein či Moosham alebo o nazhromaždenie skutočne rozsiahlej kolekcie stredovekých umeleckých artefaktov. Z dlhodobého hľadiska nesmrteľnosť Wilczekovej legendy zabezpečilo jeho osobné zaangażovanie do prípravy rakúsko-uhorskej polárnej výpravy, založenie viedenskej dobrovoľnej záchranej spoločnosti či nemocnice známej ako Rudolfinum.

Nepoškvrnená línia predkov, zastávajúcich mnohé významné posty a funkcie, Jánovi Nepomukovi Wilczekovi otvorila cestu dvorskej spoločnosti. Jeho pôsobenie na dvore Františka Joze-

¹³⁷HUPKO, D. – JANÁČKOVÁ, I. – TIHÁNYI, J.: *Koniec starých čias. Poslední Pálfiovci na hrade Červený Kameň 1848–1948*. Komárno 2012, s. 153.

¹³⁸Práve tu sa gróf Wilczek stretával s Katarínou Schrattovou. Pozri: WEISSENSTEINER, F.: *Ženy v životě císaře Františka Jozefa*. Praha 2014, s. 168–170.

¹³⁹Pozri: KINSKY-WILCZEK, E. (ed.): *Hans Wilczek erzählt seinen Enkeln Erinnerungen aus seinem Leben*. Graz 1933, s. 258–262.

¹⁴⁰Gróf Ján Nepomuk Wilczek podporoval popredných maliarov, ktorý preňho vytvorili početné diela: Hans Canon, Hans Makart, Franz Lenbach či Ján Matejko. Pozri: STIBOR, J.: *Vlček z Dobré Zemice*. In: Myška, M. et al.: *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 9 (21). Ostrava 2006, s. 140 a LAMÁČ, M.: *Hanuš Schwaiger*. Praha 1957, s. 30.

¹⁴¹O grófovi Wilczekovi ako zberateľovi orientálnych predmetov pozri najnovšie napr. HASLAUER, A. E.: *Sammeln und präsentieren islamischer Kunst in Österreich im 19. und frühen 20. Jahrhundert* [Diplomová práca]. Wien 2013. s. 49–52.

¹⁴²Pozri napr.: TERJANIAN, P.: *Armor Made in Basel: A Fifteenth-Century Sallet Attributed to Hans Blarer the Younger*. Metropolitan Museum Journal 36, 2001s. 155–158.

¹⁴³Napr. polárna expedícia z rokov 1872–1874 sa v medzivojnovom období dostala vo vyučovaní zemepisu medzi pripomínané „kultúrne výkony Rakúšanov“. Pozri: BRUCKMÜLLER, E.: *Technická inovácia a rakúska identita?* In: Kamenec, I. – Mannová, E. – Kowalská, E. (edd.): *Historik v čase a priestore*. Laudatio Lubomírovi Liptákovi. Bratislava 2000, s. 103.

fa I., s ktorým Wilczeka spájala i rovnaká favoritka, bolo odrazom jeho spoločenského postavenia. Sám cisár Wilczekove služby ako c. k. skutočného komorníka s obľubou využíval. Vďaka svojmu svetáctvu a osobnému šarmu sa gróf Wilczek z cisárovým poverením stretával so smotánkou európskej aristokracie. Svedčí o tom jeho služba u početných zahraničných suverénov, ku ktorým ho František Jozef I. často ako komorníka prideloval.

Hoci mal gróf Wilczek povesť liberála a mnohí ho obviňovali i zo slobodomurárstva a ďalší ním pohrdali kvôli jeho stykom s neurodzenými vrstvami obyvateľstva, sám Ján Nepomuk Wilczek i jeho rodina patrili k špičke viedenskej aristokracie. Wilczek inklinoval k meštianskemu elementu, čo dokazujú početné priateľstvá, ktoré udržiaval s umelcami, vedcami či obchodníkmi alebo bankármi. Túto jeho povahovú črtu možno hodnotiť ako pochopenie spoločenského pokroku – v dobe, v ktorej žil, nebolo možné občiansky element ignorovať. V žiadnom prípade však Wilczek nespochybňoval svoju príslušnosť k aristokracii a už vôbec nie svoju pevnú pozíciu na viedenskom dvore. Zachytil ducha doby, nebol však kritikom vlastného stavu. Vďaka svojej finančnej nezávislosti si mohol takýto postoj dovoliť a udržiavať styky i s meštianskym prostredím. Na jeho spoločenské postavenie to nemalo negatívny vplyv – práve naopak. Ako rešpektovaný aristokrat otváral dvere do urodzenej spoločnosti mnohým, ktorí by inak zbytočne klopali na zatvorené dvere aristokratických salónov.

K tomu, aby bolo možné Wilczekov život zhodnotiť komplexne v celej jeho šírke, bude potrebné vykonať ešte mnoho sond do jeho života. Ak táto štúdia vniesla viac svetla do jeho života alebo aspoň poukázala na dosiaľ opomínané aspekty jeho osobnosti, splnila svoj cieľ.